

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Carolin Olofsson

Skattereduktion för virke från
stormfälld skog
en rättsekonomisk analys

Examensarbete
20 poäng

Handledare: Christian Dahlman

Rättsekonomi

VT 2006

Innehåll

SAMMANFATTNING	1
FÖRORD	2
1 INLEDNING	3
1.1 Presentation av ämnet	3
1.2 Syfte och problemformulering	4
1.3 Metod och material	4
1.4 Avgränsningar	5
1.5 Disposition	5
2 BAKGRUND	6
3 RÄTTSEKONOMI	8
3.1 Rättsekonomens historia	9
3.2 Mikroekonomisk teori	10
3.3 Ekonomisk effektivitet	11
4 TRANSAKTIONSKOSTNADER	13
4.1 Kontakt	13
4.2 Kontrakt	14
4.3 Kontroll	15
4.4 Coaseteoremet	16
5 RISKFÖRDELNING OCH EXTERNA EFFEKTER	17
5.1 Externa effekter	17
5.2 Lagen om pengars avtagande marginalnytta	18
6 REGERINGENS STÖDÅTGÄRDER	19
6.1 Lag (2005:1137) om skattereduktion för virke från stormfälld skog vid 2006-2008 års taxeringar	21
6.1.1 Kommentarer i massmedia	21

7 DISKUSSION	24
BILAGA: SFS 2005:1137	27
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	32

Sammanfattning

Natten mellan den åttonde och nionde januari 2005 härjade stormen Gudrun i södra Sverige och ungefär 75 miljoner skogskubikmeter skog stormfälldes. Staten beslöt att stötta skogsägarna efter stormen och lag (2005:1137) om skattereduktion för virke från stormfälld skog vid 2006-2008 års taxeringar trädde ikraft den förste januari 2006. Lagen innebär att de hårdast drabbade skogsägarna skulle tillgodoräknas en skattereduktion. De får ersättning av regeringen trots att de kunnat försäkra skogen mot stormskador, något som många av skogsägarna inte gjort.

Uppsatsen belyser regeringens stödpaket och den nya lagstiftningen i ett rättsekonomiskt ljus. Genom att ge de drabbade skogsägarna skattelättnader ville staten ge dem incitament att snabbt ta omhand det stormskadade virket. Detta för att förhindra att värdet i den stormfällda skogen skulle gå förlorat genom att den angreps av skadeinsekter eller förstördes genom skogsbränder.

Staten framkallar i princip det läge som skulle ha uppstått om ett försäkringsavtal ingåtts. Antingen belönar då staten ett irrationellt beteende eller skapar den en situation som skulle ha uppstått om ett icke paretoeffektivt avtal kommit till stånd? Frågor jag ställt mig är hur detta motiveras från statens sida och om det är rättsekonomiskt effektivt att ersätta de oförsäkrade skogsbönderna.

En fråga som tas upp är om transaktionskostnaderna var för höga för att ett paretoeffektivt försäkringsavtal skulle kunna ingås. En diskussion förs även kring frågan om det är så kostsamt att ingå försäkringsavtal att alla risker skall läggas på staten eftersom den är mer riskbenägen än enskilda personer. Incitamentsproblematiken som då kunde uppstå behandlas också.

När det gäller skogsnäringen finns det ju flera positiva externaliteter som staten kan ha tagit hänsyn till. Skogen är till nytta för alla i samhället inte bara för skogsägaren. Andra positiva externa effekter är att den biologiska mångfalden som bjuds i skogen bevaras. Att staten går in och stödjer skogsägarna gynnar alltså inte bara skogsägarna utan hela samhället.

Förord

Juridicum bjuder på många utmaningar och många är vi som har pressat oss hårt för att passa in och prestera väl. Den största utmaningen har för mig varit att hitta en balans mellan studier och liv. Många gånger har jag under studietiden önskat att tiden skulle gå fortare så att jag skulle få ta examen, eller åtminstone ha kommit halvvägs. Lika ofta har jag rödögd suttit uppe på natten begravd i mina böcker och anteckningar eller lutad över datorn och önskat att dygnet skulle ha haft 40 timmar istället för 24. Det kändes som om en oändlig tid skulle förlöpa innan jag skulle gå termin nio och tillhöra dem som på juridicums hemsida klickar på den nedersta spalten där det står examensarbete för att få information om terminens aktiviteter.

Jag vill tacka min familj och mina vänner för all hjälp och allt stöd ni har givit mig under min tid på juridicum. Ni har alltid ställt upp för mig och oavsett geografiskt avstånd har ni funnits mig nära och delat glada stunder såväl som ledsna, lugna tider såväl som stressiga. Jag har alltid kunnat vända mig till er för att få dela min glädje när jag lyckats med en tentamen eller haft en riktigt solig vårdag i parken, ni har också alltid förstående lyssnat på mig och stöttat mig i tider av massiv tentamensstress och tung prestationsångest. Jag vill också tacka min handledare Christian Dahlman. Du har stöttat mig och kommit med många värdefulla synpunkter och idéer under mitt arbete med examensuppsatsen.

1 Inledning

1.1 Presentation av ämnet

En kraftig storm rasade natten mellan den åttonde och nionde januari 2005 genom södra Sverige. Miljontals träd blåstes omkull eller knäcktes, el- och telefonförbindelser bröts och vägar blockerades. Stormen Gudrun hade drabbat Sverige.

Värst drabbades södra och mellersta Götaland. Skogsstyrelsen uppskattade att skogsbrukets kostnad för skadorna på skogen uppgick till 18,4 miljarder kronor. Det fanns en överhängande risk att det stormskadade virket skulle bli förstört om det blev liggande i skogen en längre tid. Det var framför allt insektsangrepp som kunde förstöra virket och även drabba den oskadade skogen runtomkring. Den stora mängden stormfälld skog utgjorde också en ökad risk för att skogsbränder skulle uppstå.

Regeringen föreslog i en proposition¹ att man skulle lagstifta om att en skattereduktion skulle införas för virke från stormfälld skog vid 2006-2008 års taxeringar. Den som ägde stormskadad skog i särskilt stormdrabbade län och som sålde virke från den stormskadade skogen skulle enligt det nya lagen tillgodoräknas en skattereduktion baserad på den mängd virke som forslas ut ur skogen om vissa villkor var uppfyllda.

Skattereduktionen föreslogs uppgå till 50 kronor per kubikmeter fast mått under bark (FUB) av virket som transporterats ut ur den stormskadade skogen och skulle räknas av mot kommunal och statlig inkomstskatt samt mot statlig fastighetsskatt. Den 15 december 2005 beslöt riksdagen att lagförslaget skulle antas och Lag (2005:1137) om skattereduktion för virke från stormfälld skog vid 2006-2008 års taxeringar trädde ikraft den förste januari 2006.

Skog är en försäkringsbar tillgång och skogsägare hade möjlighet att försäkra sin skog mot stormskador, något som många valt att inte göra. Staten beslöt trots detta att kompensera de stormdrabbade skogsägarna genom skattelättnader, vilket ledde till diskussioner och protester från flera håll. Många frågade sig vilken annan grupp av företagare staten skulle vara villig att kompensera för en förlust som de kunnat försäkra sig mot.

¹ Prop. 2005/06:44.

1.2 Syfte och problemformulering

Syftet med uppsatsen är att belysa regeringens stödpaket och den nya lagstiftningen i ett rättsekoniskt ljus. Skog är en tillgång som går att försäkra mot såväl storm som brand och skadeangrepp. De drabbade skogsägarna får ersättning av regeringen i form av bland annat skattelättnader trots att de kunnat försäkra skogen mot stormskador, något som många av skogsägarna inte gjort. Vad är motivet till lagstiftningen och hur är den uppbyggd? Är det rättsekoniskt effektivt att ersätta de oförsäkrade skogsbönderna?

Staten framkallar alltså i princip det läge som skulle ha uppstått om försäkringsavtalet ingåtts. Antingen belönar då staten ett irrationellt beteende eller skapar den en situation som skulle ha uppstått om ett icke paretoeffektivt avtal kommit till stånd? Hur motiveras detta från statens sida?

Är det så kostsamt att ingå försäkringsavtal att alla risker skall läggas på staten eftersom den är mer riskbenägen än enskilda personer? Vilka problem skulle detta i så fall kunna leda till?

1.3 Metod och material

För att finna svar på mina frågeställningar har jag undersökt hur den nya lagstiftningen ser ut och analyserat hur väl den är förenlig med rådande försäkringsrättsliga och rättsekonomiska principer. I denna uppsats har jag både använt mig av den traditionella juridiska undersökningen – det som brukar kallas rättsdogmatik eller rättspositivism och av rättsekonomisk metod.

Materialet jag använt mig av består i största delen av litteratur. De flesta böcker som behandlar rättsekonomisk teori är amerikanska och beskriver rättsekonomin utifrån amerikansk rättsordning. Endast ett fåtal böcker finns att tillgå om man vill studera rättsekonomin applicerad på svensk rätt. På internet har jag funnit en hel del intressanta debattartiklar och jag har haft nytta av riksdagens och regeringens hemsidor. I tidningarna ”Skog & såg” och ”Skogseko” har jag funnit intressanta artiklar.

1.4 Avgränsningar

Jag har lagt störst vikt vid den delen av regeringens stödpaket som innebär att skogsägarna får en skattelättnad (50 lappen). Den nya lagstiftning som reglerar skattelättnaden kommer jag att diskutera. Det skulle bli en alltför omfattande diskussion om jag valde att analysera alla delar av stödpaketet. Jag har valt att översiktligt beskriva de delar av rättsekonomisk teori som blivit aktuella för en diskussion kring mina frågeställningar. Det skulle ha varit intressant att beskriva en större del av rättsekonomin, vilket det inte ges utrymme till här. Det skulle även ha varit intressant att i större utsträckning jämföra regeringens agerande efter stormen 1969 med dess agerande efter stormen Gudrun.

1.5 Disposition

En kort bakgrund till ämnet ges i kapitel två. Därefter följer ett avsnitt som behandlar rättsekonomins historia, mikroekonomisk teori och ekonomisk effektivitet. I kapitel fyra tas olika typer av transaktionskostnader upp till behandling och Coaseteoremet beskrivs. Därefter behandlas riskfördelning och positiva och negativa externa effekter och kapitlet avslutas med en redogörelse för lagen om pengars avtagande marginalnytta. I kapitel sex presenteras regeringens stödåtgärder. Lag (2005:1137) om skattereduktion för virke från stormfälld skog vid 2006-2008 års taxeringar behandlas och kommentarer i massmedia belyses. Lagen finns bifogad i bilagan. I uppsatsens sjunde kapitel förs en diskussion kring det som framkommit i analysen. Sist finns käll- och litteraturförteckning.

2 Bakgrund

Natten mellan den åttonde och nionde januari 2005, då stormen Gudrun härjade i södra Sverige, förändrades livet radikalt för många svenskar. Till följd av stormen omkom 16 personer. Några förolyckades under stormen andra kunde inte se en framtid efter Gudrun och miste livsglädjen till följd av stormen. 258 000 hushåll blev utan el och många av dessa fick inte elen tillbaka förrän efter flera veckor, något som i allra högsta grad påverkade människors vardag. På flera håll upprättades hjälpstationer och många äldre fick evakueras från sina hem.

Orkanstyrka uppmättes i Gudruns kraftigaste vindbyar. Den högsta vindhastigheten, 42 meter per sekund, uppmättes i Hanö vid Skånes nordöstra kust. Över land uppmättes 33 meter per sekund i Växjö och Ljungby, men eftersom flera mätstationer förstördes i ovädret är statistiken inte fullständig.²

Ungefär 75 miljoner skogskubikmeter, vilket motsvarar ca 140 000 ha skog stormfälldes under Gudruns framfart.³ Av skogsstyrelsens flyginventeringar framgår att drygt 73 miljoner av dessa 75 miljoner skogskubikmeter stormfälld skog finns i Götaland. Skadorna efter Gudrun är mer än dubbelt så stora som de skador som uppkom efter en rad svåra stormar 1969. Skog är en tillgång som går att försäkra mot stormskador men endast 25-30 % av Sveriges skogsägare hade vid tillfället försäkrat sin skog mot storm.

Priset på virke hade sjunkit med 35 % och kostnaden för att avverka och transportera virket ut ur skogen ökat dramatiskt. Stora kostnader för underhåll av skogsvägarna som användes för att transportera virket ur skogen och kostnader för återplantering var också att vänta. Dessa kostnader skulle komma att bäras av ägarna till de drabbade skogsfastigheterna om inget stöd i någon form upprättades.

Att staten nu gick in och gav en skattelättnad till de stormdrabbade skogsägarna har varit ett hett diskussionsämne både i massmedia och bland engagerade människor. En del tycker att bönderna borde ha fått klara sig själva eftersom de hade kunnat försäkra skogen mot stormskador, medan andra menar att det handlar om så stora värden att det var rätt att ge skogsägarna incitament att ta tillvara det stormfällda virket. Om det stormfällda virket skulle bli liggande länge i skogen fanns risk att det skulle angripas av skadeinsekter. I förlängningen skulle det kunna leda till stora ekonomiska förluster eftersom skadeangreppen kan spridas även till oskadade skogsbestånd och orsaka ytterligare skada på skogen under

² Se Haggren, K., Azoriska högtrycket och norska FJÄLL gav vinden skjuts, Smålandsposten, 1 juli 2005 s. 14 ff.

³ Se Haggren, K., Axelsson, K., Stormen i sammanfattning, Smålandsposten, 1 juli 2005 s. 20 ff.

kommande år. Risken för att stora skogsbränder skulle uppkomma ökade också om det låg mycket skadat virke ute i markerna.

3 Rättsekonomi

Rättsekonomi har vuxit fram under senare år och det är främst i USA som den fått stort genomslag. Rättsekonomi är den disciplin som använder sig av ekonomisk teori för att analysera rättsliga regler och principer. Den rättsekonomiska litteraturen domineras av amerikanska författare. Rättsekonomi är inte i första hand ett nytt ämne, utan snarare två gamla - ekonomi och juridik - i samverkan. Proportionerna av de två ingredienserna kan variera mellan olika studier.⁴

Rättsekonomi är en rättsvetenskaplig inriktning där särskild vikt läggs vid en systematisk och på tvärvetenskaplig grund baserad teleologisk tolkning. Kort sagt handlar rättsekonomi om att se juridiken från ett ekonomiskt perspektiv. I rättsekonomi sätts ofta de samhällsliga konsekvenserna i centrum. För att dessa ska kunna lyftas fram på ett lämpligt sätt måste tillgång till och intresse för annan samhällsvetenskap finnas.⁵

Man kan använda sig av ekonomisk tolkning av rättsläget för att öka förståelsen för rättsreglerna, dvs. förklara varför de ser ut som de gör och för att undersöka om det finns ineffektiviteter med hänsyn till regelverkets övergripande målsättning. Rättsekonomi har således både en deskriptiv och en normativ sida.⁶ Den deskriptiva delen beskriver de ekonomiskt effektiva lösningar på olika juridiska problem. Här analyseras hur olika regler och principer påverkar den ekonomiska effektiviteten i samhället. Man beskriver den ekonomiska rationaliteten bakom rättsregler, vilka lösningar på juridiska problem som är mest effektiva samt hur rättsregler kan tolkas utifrån ett ekonomiskt perspektiv.

Den normativa delen av rättsekonomi föreskriver effektiva lösningar på juridiska problem istället för att beskriva dem. Den normativa delen av rättsekonomi handlar om varför vi bör utforma rätten så att den ekonomiska effektiviteten främjas. När man försöker visa varför samhällsekonomisk effektivitet är ett mål som bör ges företräde framför andra samhällsmål ger den normativa delen oss argument som avser att rättfärdiga ekonomisk effektivitet.⁷

⁴ Hellner, J., i Festskrift till Stig Strömholm I s. 351 ff.

⁵ Domeeij, B., Läkemedelspatent s. 21.

⁶ Posner, R A., Economic Analysis of Law s. 23 ff.

⁷ Dahlman, C., Glader, M., Reidhav, D., Rätteekonomi s. 67 ff.

3.1 Rättsekonomin historia

Rättsekonomiska tankar har länge funnits inom juridiken. Hänsyn har tagits till samhällets nytta och ekonomi men under 1900-talets första hälft saknades ännu verktyg som underlättar rättsekonomisk analys. Tankarna och idéerna fanns tidigt men först på 1960-talet blev de mer strukturerade. Rättsekonomin blev på allvar en viktig gren inom juridiken i USA på 1980-talet och i Sverige först på 1990-talet.⁸

Adam Smith är det namn som många förknippar med klassisk nationalekonomi. Han levde på 1700-talet och kraftigt förenklat gick hans huvudresonemang ut på att individer strävar efter att främja sitt eget välbefinnande. De är egoistiska och deltar endast i transaktioner som gynnar dem själva.

” It is not from the benevolence of the butcher, the brewer or the baker that we expect our dinner, but from their regard to their own interest⁹ ”

Smith menade att syftet med nationalekonomin var att förklara hur ett lands makt och rikedom skulle öka, alltså klargöra förutsättningarna för ekonomisk tillväxt. Enligt Smith är medborgarnas produktivitet grunden till landets rikedom. Då de producerar ett överskott som de kan använda för att byta till sig saker uppstår en arbetsdelning. Arbetsdelningen resulterar i att produktiviteten ökar eftersom specialisering leder till att en större output kan åstadkommas. Det krävs en väl fungerande marknad för att arbetsdelningen skall vara lönande och Smith betonade vikten av konkurrens. Han förespråkade laissez-faire-politik där staten skulle låta marknaden vara oreglerad så långt det var möjligt.¹⁰

Den neoklassiska nationalekonomin växte fram under 1800-talet och präglades av en strävan efter matematisk precision. Då kunde nationalekonomin göra anspråk på att vara vetenskaplig. Mikroperspektivet introducerades. Neoklassikerna hittade i jämviktsanalysen en enkel modell för prisbildning. Efterfrågan och utbud styr prisbildningen.

Nyinstitutionalismen menar att neoklassikerna inte tillräckligt tar hänsyn till de institutioner som finns i ekonomin. I den neoklassiska analysen förutsätts att institutioner som exempelvis statsapparat, företag och rättssystem finns men de problematiseras inte. Nyinstitutionalisterna försöker förklara varför institutionerna uppkommer och vilken betydelse de har i ekonomiska valsituationer. Ekonomen Ronald Coase förknippas ofta med nyinstitutionalismen och mer om honom finns att läsa i kapitel 4.4.

⁸ Strömholm, S., Rätt, Rättskällor och rättstillämpning s. 95.

⁹ Smith, A., The Wealth of Nations s. 15.

¹⁰ Dahlman, C., Glader, M., Reidhav, D., Rättsekonomi s. 63.

Inom mikroekonomisk teori analyseras hur ekonomins olika aktörer gör sina val och man utgår från att resurserna är begränsade i jämförelse med behoven. Reduktionism är utmärkande för ekonomisk metod. Den komplexa verkligheten förenklas med hjälp av ett fåtal centrala antaganden. Ett centralt antagande är att alla individer förutsätts vara rationella maximerare av sin egen nytta medan alla företag är rationella maximerare av sin egen vinst. Människan ses som en "economic man", vilken strävar efter största möjliga tillfredsställelse och väljer det alternativ som maximerar hennes tillfredsställelse då hon ställs inför en valsituation. Det är alltså nyttomaximering som styr individens val. Denna deskriptiva teori om the economic man, homo economicus, har sin grund i den psykologiska teorin individuell psykologisk hedonism. Enligt denna teori strävar människan efter att maximera sin lycka och en förespråkare för teorin var Jeremy Bentham. Inom ekonomisk teori idag talar man om tillfredsställelse av preferenser istället för lycka.¹¹

3.2 Mikroekonomisk teori

Inom mikroekonomin antas individer agera rationellt i de valsituationer de ställs inför. De antas därför uppfylla nödvändiga villkor för rationalitet. Dessa villkor är fullständighet, reflexivitet och transitivitet. Med fullständighet menas att det i den mikroekonomiska analysen antas att en individ kan jämföra alla olika möjligheter, varor och resurser och rangordna nyttigheterna utifrån vilken nytta som förknippas med dem. Alla nyttigheter kan jämföras av individen och individen förväntas föredra någon eller vara indifferent mellan dem. Villkoret fullständighet kan definieras så här: "*en individ måste anse antingen att X är bättre än Y eller att Y är bättre än X eller att de är likvärdiga*¹²".

Villkoret reflexivitet innebär att en individs värderingar av nyttigheter måste vara konsekventa. Villkoret kan definieras så här: "*varje alternativ måste anses lika bra som sig självt*¹³".

Villkoret transitivitet innebär att individen antas värdera ett flertal nyttigheter konsekvent. Det kan definieras så här: "*om en individ anser att X är bättre än Y och att Y är bättre än Z, så måste X anses bättre än Z*¹⁴".

Inom mikroekonomin analyseras hur individer gör val givet vissa restriktioner. Eftersom aktörernas ekonomiska resurser är begränsade finns det alltid en budgetrestriktion som inskränker deras valmöjlighet. Det är budgetrestriktionen som avgör vad individen har råd att konsumera. Varje kombination av nyttigheter som konsumenten har råd att köpa kallas för

¹¹ Dahlman, C., Glader, M., Reidhav, D., Rättsekonomi s. 15.

¹² Dahlman, C., Glader, M., Reidhav, D., Rättsekonomi s. 18.

¹³ Dahlman, C., Glader, M., Reidhav, D., Rättsekonomi s. 18.

¹⁴ Dahlman, C., Glader, M., Reidhav, D., Rättsekonomi s. 19.

varukorg. Det är alltså budgetrestriktionen som avgör vilka varukorgar som konsumenten kan välja mellan. Varukorgens pris måste vara lägre eller lika med det belopp som konsumenten förfogar över för att det skall vara möjligt för konsumenten att välja den varukorgen. Budgetrestriktionen kan illustreras grafiskt med en budgetlinje. Den visar alla kombinationer av varor vars totala pris är lika med det belopp som konsumenten har till sitt förfogande. De varukorgar som ligger på eller under budgetlinjen är möjliga att konsumera.

När två nyttigheter bedöms vara helt likvärdiga sägs individen vara indifferent mellan dessa. De varukorgar som konsumenten bedömer som likvärdiga kan grafiskt illustreras med en indifferenskurva. Varje punkt på kurvan motsvarar en varukorg som är lika önskvärd som de andra varukorgarna på kurvan. Indifferenskurvan visar hur väl varorna substituerar varandra utifrån en given varukorg. Den marginella substitutionskvoten anger detta förhållande.

En konsuments optimala val motsvaras av den varukorg inom budgetrestriktionen som är förknippad med störst nytta för konsumenten. Det optimala valet motsvaras av den punkt där indifferenskurvan tangerar budgetlinjen. Det optimala valet kan också formuleras i termer av marginalnytta och marginalkostnad. När vi tvingas välja mellan olika alternativ uppstår en kostnad som kallas alternativkostnad. Denna kostnad är den möjlighet vi går miste om när vi väljer att tillfredsställa en viss preferens och inte en annan. Ett optimalt val kännetecknas av att varje förändring skulle kosta mer än den skulle ge nytta d.v.s. marginalkostnaden skulle vara större än marginalnyttan. I de fall nyttan med en förändring är större än kostnaden är förändringen önskvärd och att välja förändringen är ekonomiskt rationellt.¹⁵

3.3 Ekonomisk effektivitet

Det finns många olika typer av ekonomisk effektivitet. Två vanliga kriterier för ekonomisk effektivitet är Pareto-kriteriet och Kaldor-Hicks-kriteriet. Individerna måste totalt sett gynnas av förändringen för att de skall kunna uppfylla något av dessa kriterier. Pareto-kriteriet är uppkallat efter dess myntare, den italienske ekonomen Vilfredo Pareto. Pareto-kriteriet är uppfyllt när åtminstone en individ får det bättre utan att någon annan får det sämre. Pareto-kriteriet kan alltså inte uppfyllas om någon får det sämre. När ingen individ kan få det bättre utan att någon annan får det sämre föreligger Pareto-optimalitet. Pareto-optimaliteten är beroende av resursernas initiala fördelning eftersom den endast garanterar att ingen individ får det sämre, inte att fördelningen blir jämlik.¹⁶

¹⁵ Dahlman, C., Glader, M., Reidhav, D., Rättsekonomi s. 27ff.

¹⁶ Cooter, R., Ulen, T., Law and Economics s. 12.

Kaldor-Hicks-kriteriet aktualiseras när åtminstone en individ får det sämre av en förändring. Kaldor-Hicks-kriteriet är uppfyllt när en eller flera individer får det bättre än vad övriga individer får det sämre. Detta är en slags cost-benefit-analys som väger för och nackdelar mot varandra. En förändring som uppfyller detta kriterium är Kaldor-Hicks-effektiv. Kaldor-Hicks-kriteriet kallas för ofta för kompenstationstest eftersom kriteriet är uppfyllt om de individer som får det bättre skulle kunna kompensera dem som får det sämre fullt ut och ändå vara överkompenserade. Då skulle ju också Pareto-kriteriet vara uppfyllt. Kompensationen är rent hypotetisk och behöver aldrig realiseras för att kriteriet skall vara uppfyllt.¹⁷

¹⁷ Cooter, R., Ulen, T., Law and Economics s. 44.

4 Transaktionskostnader

Frivilliga transaktioner genererar välstånd för de båda parterna. Genom dessa transaktioner ökas det sammanlagda välståndet i samhället med ett belopp som motsvarar köparens värdering av varan minus säljarens värdering av varan. Denna välståndsökning utgör transaktionens kvasiränta. Transaktioner mellan parter är förbundna med transaktionskostnader, vilket leder till att många hypotetiska transaktioner med kvasiränta aldrig genomförs. Det är kostsamt för parterna att förverkliga transaktioner. I många fall så kostsamt att det inte skulle löna sig att genomföra transaktionen. Om parterna bedömer att transaktionskostnaderna är större än kvasiräntan kommer de att avstå från transaktionen. Transaktionskostnader kan delas upp i tre olika typer.

Kostnad för:

- kontakt
- kontrakt
- kontroll¹⁸

4.1 Kontakt

Kostnad för kontakt syftar på de kostnader som avtalsparterna har för att över huvud taget komma i kontakt med varandra. Det kan handla om en annons i en tidning, genom vilken man meddelar sitt intresse för att köpa eller sälja något. Kostnaden för annonser kan variera mycket beroende på vilken tidning det gäller och vilken typ av annons det handlar om. Man kan också söka sig till en marknadsplats för att hitta sin motpart. Det kan vara allt från Stockholms fondbörs till en pälsmarknad. Då kan transportkostnader som taxiavgift eller bensinkostnad aktualiseras och geografiskt avstånd kan vara en faktor som påverkar kostnaderna. Vanligtvis vill parterna informera sig om varans egenskaper och kvalitet och om motpartens förhållanden som exempelvis kreditvärdigheten hos en eventuell köpare. I vissa fall kan språk vara en faktor som påverkar kostnaderna för kontakt. Översättningsarbeten kan kosta både tid och pengar. Vid försäljning av fastigheter utgör köparens kostnader för att undersöka om det finns dolda fel en stor del av transaktionskostnaderna. Informationen om varans egenskaper och kvalitet är inte lika tillgänglig för alla vilket benämns som asymmetrisk information. Säljaren, som är bekant med varan, har tillgång till information om dess egenskaper. Informationen är betydligt mer svårtillgänglig för köparen som måste undersöka varan för att få reda på dess kvalitet.¹⁹

De transaktionskostnader som uppkommer på grund av asymmetrisk information kan ofta sänkas med hjälp av juridik. Försäkringsbolag är inte beredda att ingå försäkringsavtal med en potentiell försäkringstagare utan att

¹⁸ Cooter, R., Ulen, T., Law and Economics s. 87.

¹⁹ Dahlman, C., Glader, M., Reidhav, D., Rättsekonomi s. 77 ff.

först göra en riskbedömning. Bolaget vill bilda sig en uppfattning om hur stor risken är att försäkringstagaren skall drabbas av skada och hur stor skadan i så fall kan förväntas bli. Försäkringsbolaget utgår från den förväntade kostnaden för ett försäkringsåtagande när de bestämmer premien, som beräknas individuellt för varje försäkringstagare. Försäkringsbolagen har inte alltid den information som är nödvändig för att sätta rätt premie på varje försäkringstagare. När de inte vet om den förväntade kostnaden för en försäkringstagare blir stor eller liten utgår de ifrån att den är genomsnittlig, vilket leder till att vissa försäkringstagare subventioneras av andra. Försäkringstagare med värdefull egendom, högriskpersoner, subventioneras av lågriskpersoner, vilka äger mindre värdefull egendom. Detta kan leda till att de som ligger under genomsnittet inte längre vill teckna någon försäkring. När bolagen stöter bort alla som tvingas betala hög premie har de till slut bara högriskpersoner kvar i kundkretsen. Detta fenomen kallas *adverse selection* och kan motverkas genom att bolaget skaffar sig tillräcklig information för att sätta korrekta premier baserade på individuella uträkningar.

Ett problem i sammanhanget är att försäkringstagaren har ett intresse av att hålla inne information som kan göra att premien blir hög. För att försäkringsbolaget skall kunna sätta en korrekt premie måste försäkringstagaren vilja lämna korrekt information. Juridiken kan ge dem ett incitament att lämna rätt information till försäkringsbolaget. Enligt försäkringsavtalslagen har försäkringsbolagen rätt att jämka ersättningen vid försäkringsfall där det visar sig att premien är för lågt satt på grund av att försäkringstagaren har hållit inne med, för försäkringsbolaget, relevant information. Något som säkert ger försäkringstagaren incitament att lämna all nödvändig information.²⁰

4.2 Kontrakt

Kostnad för kontrakt syftar på parternas kostnader i samband med avtals ingående. Förhandlingar om exempelvis pris, leverans, rättigheter och skyldigheter kostar både tid och pengar. Det är inte ovanligt att jurister anlitas i samband med att viktiga avtal skall ingås. Deras arvode blir då en transaktionskostnad. Har parterna inget gemensamt språk kan kostnader för översättningsarbete tillkomma. Antalet parter är en annan faktor som kan påverka kostnaden för kontrakt. Ju fler parter desto mer långdragna och därmed kostsamma blir troligtvis avtalsförhandlingarna. Lagstiftning kan också påverka kostnad för kontrakt beroende på om det finns standardavtal eller inte och ifall rättigheter är tydligt reglerade.²¹

Obligationsrättsliga regler som reglerar hur kontrakt skall ingås sänker också transaktionskostnaderna för att sluta kontrakt. Med klara och tydliga regler tar det betydligt kortare tid att sluta avtal än om dessa regler inte

²⁰ Dahlman, C., Glader, M., Reidhav, D., Rättsekonomi s. 83.

²¹ Dahlman, C., Glader, M., Reidhav, D., Rättsekonomi s. 79 ff.

existerat. Anbud och accept i avtalslagens första kapitel och fullmakt i lagens andra kapitel är exempel på regler som sänker transaktionskostnaderna för avtalsslut. De dispositiva reglerna för försäkringsavtal, köpeavtal, hyresavtal, tjänsteavtal o.s.v. gör att förhandlingar om rättigheter och skyldigheter i alla potentiella konfliktsituationer oftast inte blir nödvändiga. Att det finns dispositiva regler som griper in om parterna inte avtalat om något sänker transaktionskostnaderna ordentligt. En förutsättning för att reglerna skall sänka transaktionskostnaderna är att de ersätter det resultat som parterna vid en förhandling skulle komma fram till. Om parterna inte är nöjda med regeln kommer de att reglera förhållandet i avtalet och då uppstår transaktionskostnaden som regeln skulle förhindra. Det krävs att den dispositiva regeln är tydlig och att den fördelar rättigheter och skyldigheter på ett sätt som parterna hade föredragit om de förhandlat. Standardavtal är ett annat sätt för parterna att avtala om andra villkor än de som följer av dispositiva regler. Standardavtalen är kostnadssparande eftersom de leder till att parterna inte behöver förhandla och formulera avtalsvillkor i varje enskilt fall.²²

4.3 Kontroll

Kostnad för kontroll syftar på kostnader som parterna har för att se till att motparten uppfyller sina skyldigheter. Det kan handla om kostnad för att anlita inkassoföretag, kronofogde eller domstol för att få motparten att uppfylla sina åtaganden enligt avtalet. Den som vinner en domstolstvist slipper att betala rättegångskostnaderna eftersom den förlorande parten åläggs att betala dem, men rättegångskostnaderna kvarstår ändå som transaktionskostnader eftersom någon av kontraktsparterna alltid får stå för dem.²³

Transaktionskostnaderna för kontroll kan också sänkas med hjälp av juridiska regler. I försäkringsavtal finns klausuler enligt vilka försäkringstagaren är skyldig att vidta försiktighetsåtgärder för att förebygga försäkringsfall. Dessa säkerhetsföreskrifter kan bestå i att ytterdörren skall hållas låst och att alla fönster skall vara stängda då ingen vistas i bostaden. Ett problem med dessa klausuler är att försäkringstagaren inte har så stort intresse av att iaktta de föreskrivna försiktighetsåtgärderna eftersom vederbörande är försäkrad ifall något skulle inträffa. Den här mycket olyckliga konsekvensen av försäkringar kallas *moral hazard* och leder till att det inträffar fler försäkringsfall. I försäkringsavtalslagen fastslås att försäkringsbolaget inte behöver betala full ersättning om försäkringstagaren har försummat att iaktta en försiktighetsåtgärd som föreskrivs i avtalet. Detta skall förhindra moral hazard. Reglerna ger försäkringstagaren

²² Dahlman, C., Glader, M., Reidhav, D., Rättsekonomi s. 84 f.

²³ Dahlman, C., Glader, M., Reidhav, D., Rättsekonomi s. 80.

tillräcklig motivering att uppfylla sina skyldigheter och försäkringsbolaget behöver inte ytterligare kontrollera att detta görs.²⁴

4.4 Coaseteoremet

Ronald Coase kom till den ekonomiska insikten att när transaktionskostnaderna är noll kommer frivilliga byten att leda till en effektiv allokering av resurser oavsett hur rättigheterna initialt är fördelade. Detta resonemang kallas coase-teoremet. Av detta följer att fördelning av äganderätter är oviktigt. Coase insåg dock att det i verkligheten alltid finns transaktionskostnader som i många fall är så stora att de förhindrar uppkomsten av ekonomiskt effektiva avtal. Det har således i den verkliga världen stor betydelse hur rättigheter och skyldigheter fördelas. Ur samhällsekonomisk synvinkel bör en rättighet tilldelas den som är beredd att betala mest för den. Juridiska regler bör ge individer de rättigheter och skyldigheter som de hade haft om alla välståndshöjande transaktioner hade förverkligats. Sänk transaktionskostnaderna, så att Pareto-sanktionerade avtal kan komma till stånd. Denna tanke brukar kallas den normativa konsekvensen av Coaseteoremet.²⁵

²⁴ Dahlman, C., Glader, M., Reidhav, D., Rättsekonomi s. 87 f.

²⁵ Coase, R., The Problem of Social Costs s. 1-44.

5 Riskfördelning och externa effekter

Det är rättsordningen som avgör vem som skall stå risken för skador som inträffar i samhället. För att riskerna skall fördelas på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt måste hänsyn tas till människors olika förhållningssätt till risktagande. Precis samma risk kan vara mer betungande att bära för en person än en annan. En del personer är beredda att betala mer än andra för att slippa risker och det är samhällsekonomiskt önskvärt att den som uppfattar risken som minst betungande bär den. Personer kan ha en *preferens för risk* eller en *preferens mot risk*. Den som har en preferens för risk tycker om att ta risker och skulle föredra en stor, osäker utgift framför en liten säker. En person med en preferens mot risk tycker inte om att ta risker och skulle föredra en liten säker utgift framför en stor osäker. En sådan preferens kallas inom ekonomisk teori för *riskaversion*. Om en person varken har en preferens för risk eller en mot risk, utan är indifferent mellan stora och små risker är vederbörande *riskneutral*. Om man ser saken ur samhällsekonomisk synvinkel finns det skäl att lägga risker på den som har minst riskaversion.²⁶

5.1 Externa effekter

I nästan alla typer av verksamheter uppstår effekter som inte är internaliserade i verksamhetens kalkyler, externa effekter. Det finns två typer av externa effekter, positiva och negativa.

När en verksamhet, till exempel ett företag, ger upphov till kostnader som någon annan än företaget får bära talar vi om externa kostnader. Kostnaden är en negativ externalitet. Exempel på negativa externa effekter kan vara föroreningar från produktion som det producerande företaget inte behöver bära kostnaderna för.

Ett klassiskt exempel på positiva externa effekter är biodlaren, vars bin inte bara producerar honung som ger ägaren avkastning, utan även pollinerar träd och växter. Pollineringen kommer ju frukt- och växtodlare professionella såväl som privata till nytta, utan att biodlaren drar någon vinst av det. Biodlingen bidrar således till samhällsnyttan.

Skogen är till nytta för alla i samhället inte bara för skogsägaren. Människor i Sverige har en önskan att få vistas i skog och mark. Det är viktigt för många välbefinnande och att ströva i skogen är för många en typ av rekreation. Skogen är för många personer en källa till avkoppling där många finner lugn och ro. Att vistas i skogen är ju en rättighet som är fastslagen i

²⁶ Cooter, R., Ulen, T., Law and economics s 44 ff.

allemansträtten. Människor i vårt land har en preferens för att vistas i skogen. Att skogen finns tillfredsställer alltså ett behov som många människor har idag. En positiv effekt av att skogen vårdas på ett riktigt sätt är alltså att många människors preferens för att vistas i skogen tillfredsställs. Andra positiva externa effekter är att den biologiska mångfalden som bjuds i skogen bevaras. De skogslevande djuren och växterna är ju beroende av att skogen mår bra.

5.2 Lagen om pengars avtagande marginalnytta

Inom ekonomisk teori utgår man från att rikedom alltid har en avtagande marginalnytta. Ju större ens förmögenhet är i desto högre grad kan man tillfredsställa sina preferenser. Sambandet mellan den ökade rikedomen och den ökade nyttan är dock inte konstant. Rikedom har ju en avtagande marginalnytta. En femtiolapp möjliggör en större nyttoökning för en person med lite pengar än för en rik person. Den rika personens preferenser är redan tillfredsställda i så hög grad att en femtiolapp mer eller mindre inte gör så stor skillnad. Man talar om lagen om pengars avtagande marginalnytta. Det faktum att pengar har en avtagande marginalnytta resulterar i riskaversion.

Vid tecknande av försäkringar byter man en stor osäker utgift mot en liten säker utgift. Vitsen är ju att försäkringstagaren slipper stå för de stora utgifter som en olycka skulle medföra, men i gengäld betalar vederbörande en försäkringspremie. Att teckna en försäkring tyder på riskaversion. Försäkringsavtalet leder inte till ett mer förmånligt väntevärde, snarare tvärt om. Försäkringsbolaget har sett till att försäkringspremien alltid är högre än väntevärdet av den eventuella olyckan. I annat fall skulle inte försäkringsbolagen göra någon vinst och således inte ha något intresse i att teckna försäkringsavtal. Det är tack vare att försäkringsbolag är riskneutrala medan försäkringstagare har riskaversion som försäkringsavtal över huvud taget möjliggörs. Försäkringsbolagen har inte riskaversion eftersom deras verksamhet medför att riskerna fördelas över ett stort antal personer. När en risk delas av flera personer blir den summerade olägenheten som risken innebär mindre än om en person ensam skulle bära risken. Detta följer av lagen om pengars avtagande marginalnytta. När flera personer delar en utgift behöver varje enskild person bara bidra med ett mindre belopp, men om en person ensam skall stå för hela utgiften måste den personen ta ett mycket större belopp.²⁷

²⁷ Dahlman, C., Glader, M., Reidhav, D., Rättsekonomi s 113 ff.

6 Regeringens stödåtgärder

I ett pressmeddelande den 30 mars 2005 meddelade finansdepartementet att de skogsägare som drabbats hårdast av stormen den 8-9 januari 2005 skulle få ett särskilt stöd på 50 kronor per kubikmeter stormfälld skog. Regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna var eniga om detta. Förslaget syftade till att stödja och ge skogsägarna incitament att föra ut virket ur skogen. Skogsägarna stod inför ökade kostnader för att tillvarata virket från skogen och virkespriserna var låga. Både stormfälld och kvarvarande skog riskerade insektsangrepp om virket blev liggande under längre tid. Det handlade om stora samhällsekonomiska värden, skrev man i pressmeddelandet. Det var de som i särskilt stormdrabbade län ägde skogsmark med stor mängd stormdrabbad skog som skulle omfattas av stödet. Vidare kunde man i pressmeddelandet läsa att stödet skulle utformas som en skattereduktion och baseras på den mängd virke, kubikmeter fast mått under bark (FUB), som forslats ut ur skogen. Den föreslagna skattereduktionen omfattade totalt 2 miljarder kronor för 2005 och 2006. Det här förslaget var menat som ett komplement till den tidigare överenskommelsen som innehöll lagringsstöd, slopade ban- och farledsavgifter, slopad dieselskatt för skogsbrukets arbetsmaskiner och bidrag till skogsbilvägar.²⁸

Den 22 augusti 2005 meddelade näringsdepartementet att Sverige kunde komma att få 768 miljoner kronor ur EU:s solidaritetsfond till följd av stormen Gudruns förödande effekter. Enligt solidaritetsfonden var endast de offentliga utgifterna som var kopplade till olika omedelbara krisinsatser stödberättigade. I detta fall gällde det kostnader kopplade till röjning, återställande av infrastruktur samt räddningstjänst. Efter kommissionens beslut skulle frågan behandlas av EU:s budgetmyndighet (rådet och parlamentet) innan avtal om hur pengarna skulle användas tecknades mellan Sverige och kommissionen. Infrastrukturminister Ulrika Messing uttalade i pressmeddelandet att stormen Gudrun var en omfattande naturkatastrof som fått mycket långtgående konsekvenser för Sverige och att det därför var mycket välkommet att kommissionen fullt ut delade bedömningen att Sverige hade rätt till ekonomiskt stöd från solidaritetsfonden för delar av de stora insatser som gjorts i samband med stormen.²⁹ Detta är alltså pengar som skulle komma svenska samhället till nytta. Det verkade inte vara avsedda att ersätta eller kompensera enskilda skogsägare som drabbats.

²⁸ Pressmeddelande 30/3 2005, Finansdepartementet, Enighet om stöd till stormdrabbade skogsägare.

²⁹ Pressmeddelande 22/8 2005, Näringsdepartementet, Grönt ljus från EU-kommissionen att Sverige kan få 768 miljoner från EU:s solidaritetsfond.

I ett pressmeddelande den 20 september 2005 meddelade Näringsdepartementet att regeringen avsätter 450 miljoner kronor till återplanteringsstöd under de kommande tre åren. I pressmeddelandet kan man läsa att det finns ett stort behov av stöd för att plantera ny skog i de områden i södra Sverige som drabbats värst av stormen Gudrun. Skogsstyrelsens beräkningar visade på ett behov av återplanteringsåtgärder på ungefär 140 000 hektar. Därför hade regeringen avsatt 150 miljoner kronor per år för åren 2006, 2007 och 2008. Stödet omfattar i första hand traditionell förnygring med generell miljöhänsyn i enighet med skogsvårdslagens krav. Näringsdepartementet fortsatte att bereda förslaget. Infrastrukturminister Ulrika Messing sa i en kommentar att regeringen efter stormen gick ut med ett omfattande stödprogram och att fokus till en början låg på upparbetning och transport av det stormfällda virket. Sedan det visat sig att upparbetningen gått snabbare än väntat blev återplanteringsfrågan mer aktuell. Återbeskogningsstödet möjliggör för skogsägarna att kunna säkerställa en långsiktigt hållbar virkesproduktion i Sverige där både produktions och miljöaspekter tillgodoses. Ulrika Messing avslutade med att säga att det kändes bra att kunna konstatera att regeringen levt upp till alla de löften som den givit de stormdrabbade skogsägarna.³⁰

Den 3 november överlämnade regeringen en proposition³¹ till riksdagen vari en skattereduktion med 50 kronor per kubikmeter för drabbade skogsägare i södra Sverige, samt skattebefrielse för diesel till arbetsmaskiner som använts i den stormfällda skogen, föreslogs. Riksdagen fattade den 15 december 2005 beslut om propositionen och överlämnade åt regeringen att sätta reglerna om skattereduktion i kraft. Reglerna trädde i kraft den 1 januari 2006 då även dieselskattebefrielsen trädde i kraft.

Förslaget om dieselskattebefrielse föranledde ändringar i lagen om skatt på energi³². Dessa lagändringar trädde i kraft den 1 januari 2006. De innebär en befrielse från energi- och koldioxidskatt för diesel som, i de stormdrabbade områdena, använts i arbetsmaskiner inom yrkesmässig skogsbruksverksamhet under tiden 8 januari 2005 till och med utgången av 2006.

³⁰ Pressmeddelande 20/9 2005, Näringsdepartementet, Återplanteringsstöd till stormdrabbade skogsägare.

³¹ Prop. 2005/06:44.

³² Lagen (1994:1776) om skatt på energi.

6.1 Lag (2005:1137) om skattereduktion för virke från stormfällad skog vid 2006-2008 års taxeringar

Den som i särskilt stormdrabbade län äger stormskadad skog och som säljer virke från denna skall tillgodoräknas en skattereduktion baserad på den mängd virke som forslas ut ur skogen om vissa villkor är uppfyllda. Detta framgår av propositionen³³ till lagen om skattereduktion för virke från stormfällad skog vid 2006-2008 års taxeringar. Lagen syftar till att stödja och ge incitament till utforsling och omhandtagande av stormskadat virke till de skogsägare vars skog skadats under Gudruns framfart. Den omfattar ägare av lantbruksenhet med stormskog, men tillämpas inte på staten, landsting, kommuner och kommunalförbund.

För att skogen skall räknas som stormskog måste vissa kriterier vara uppfyllda. Skogsmarken skall vara belägen på en lantbruksenhet i Skåne län, Blekinge län, Kronobergs län, Kalmar län, Jönköpings län, Hallands län, Västra Götalands län eller Östergötlands län. Stamvolymen hos de träd som skadats av stormen skall uppgå till mer än ett års tillväxt³⁴.

Skattereduktionen skall uppgå till 50 kronor per kubikmeterfast mått under bark (FUB) av det virke som forslas ut ur den stormskadade skogen. Skattereduktionen räknas av mot kommunal och statlig inkomstskatt samt mot statlig fastighetsskatt. I de fall reduktionen inte kan räknas av mot nämnda skatter skall den reduktionsberättigade tillgodoräknas ett belopp motsvarande reduktionen. Senast den 2 maj 2006 skulle en skriftlig ansökan om skattereduktion ges in till skatteverket. Lagen trädde som tidigare nämnts i kraft den 1 januari 2006 och den gäller för virke som avyttrats, forslats ut skogen och mätts in efter den 7 januari 2005 men senast vid utgången av år 2006.

6.1.1 Kommentarer i massmedia

Bengt Kriström, professor i naturresursekonomi, skriver i en artikel i Dagens Nyheter att skogsägarna kan försäkra sin skog mot stormskador och han hävdar att stödpaketet till skogsägarna för att mildra stormens effekter är högst tveksamma. Av skogen i Götaland står 92 % kvar och det kommer att finnas lika mycket skog om några år som det gjorde före stormen. Konsekvenserna av Gudrun inskränker sig till att det blir dyrare att ta om hand virket, menar Kriström. Han har förståelse för att regeringen vill mildra effekterna av stormen eftersom så många människor drabbats ekonomiskt. Stormen har mer eller mindre raderat ut stora delar av enskilda skogsägares sparkapital men katastrofer är inget som bara drabbar

³³ Prop. 2005/06:44.

³⁴ Detta villkor anses alltid vara uppfyllt om lantbruksenheten är belägen inom någon av de kommuner som räknas upp i bilaga 1 till lagen.

skogsägare. Att köpa en försäkring är ett sätt att skydda sig mot en ekonomisk katastrof. Skog är liksom ett hus en kapitaltillgång och vi kan skydda oss mot bränder och andra katastrofer genom att teckna försäkringar. Det är dock svårt att se varför en viss försäkringsbar tillgång skall betraktas annorlunda än andra försäkringsbara tillgångar. De föreslagna stödpaketen ter sig högst tveksamma om man ser det ur ett försäkringsrättsligt perspektiv. Kriström tror att det faktum att stöden ändå ges har två huvudförklaringar. Företrädarna för arealbaserade näringar är traditionellt mycket bra lobbyister, vilket jordbrukspolitiken är ett bra exempel på, menar Kriström. Den andra förklaringen är av mer spekulativ karaktär. Regeringen hade just dragit på sig befolkningens vrede efter tsunamikatastrofens hantering och den fick svårt att säga nej till stöd när ännu en naturkatastrof drabbade oss.³⁵

Skogsägaren är bunden av regelverk som gör att vederbörande inte kan välja vilken skog som skall planteras, när den skall avverkas eller hur mycket som får ligga kvar. Minsta antalet plantor per hektar såväl som lägsta slutavverkningsålder regleras. Det går inte att hämta hem en slutavverkning innan skogen blivit tillräckligt gammal och man får inte plantera skogen glesare än vad normen anger. Staten låser på detta sätt skogsägarna och det blir svårare för dem att anpassa sig till risker för stormskador och annat som kan påverka skogstillgångens värde, menar Kriström. Staten måste således bära ett ansvar för stormskador, eftersom skadorna blivit betydligt mindre om skogsbruket inte varit bundet av lagar och regler. Vad som talar emot detta resonemang är att skogsägarna har möjligheten att försäkra sig.³⁶

I Sverige blåser det ner skog varje år. Skillnaden mellan Gudrun och tidigare stormar är att ovanligt mycket skog blåste ner och det orsakar priseffekter och kompensationskrav som normalt inte skulle ha uppstått. När bara ett par skogsägare drabbas av en storm behöver skattebetalarna inte bidra, men om många drabbas skall skattebetalarna bidra. Det är viktigt att reflektera över om denna princip är rimlig, skriver Bengt Kriström. Försäkringsfrågan får en märklig innebörd, särskilt eftersom försäkringsbolagen inte tycks betrakta Gudrun som force majeure när det gäller skogsförsäkringar. Vilka samhällsekonomiska konsekvenser fick stormen Gudrun? 8 % av virkesförrådet i Götaland föll ner under stormnatten, skriver Kriström.³⁷ Alltså står 92 % av skogen i Götaland kvar och om några år finns det lika mycket skog som före stormen. Bengt Kriström skriver att detta betyder att stormens långsiktiga konsekvenser för samhällsekonomin är små. Han menar att de samhällsekonomiska kostnaderna inskränker sig till ökade kostnader i skogsbruket. Det blir dyrare att ta om hand virket. Utbudet av skogsråvara kommer inte jämt utspritt som det vanligtvis gör, utan det kommer i en stor klump på grund av

³⁵ Kriström, B., Stödpaket till skogsägarna onödig utgift för statskassan. Dagens Nyheters nätupplaga 17/4 2005.

³⁶ Kriström, B., Stödpaket till skogsägarna onödig utgift för statskassan. Dagens Nyheters nätupplaga 17/4 2005.

³⁷ Enligt uppgifter som Bengt Kriström fått från skogsskötselchef Tomas Thuresson på skogsstyrelsen.

stormen. Utbudshocken resulterar i sänkta priser. Det finns både vinnare och förlorare i stormen Gudruns spår. Att skogsindustrin får en billigare insatsvara (massaved) är ju en vinst för den industrin. De entreprenörer som ser till att virket kommer ut ur skogen kommer att tjäna mer. Förlorarna är skogsägarna tillsammans med alla de som drabbades av de långa elavbrotten. Enligt Bengt Kriströms beräkningar blir totalsumman av spridningseffekterna ungefär noll. Som en grov approximation blir ungefärligen de ökade kostnaderna för att ta omhand timret kvar. Detta resonemang är omtvistat.

Många anser att Gudruns konsekvenser är långt mer allvarliga. Fyra skogsprofessorer från Växjö universitet varnar för långsiktig virkesbrist och allmän stagnation för industrin.³⁸ De skriver att det uppkomna läget innebär allvarliga hot för samhällsekonomin både akut och på längre sikt. Bengt Kriström menar att varken tidigare större stormfällningar i Sverige och på andra håll eller ett mer konceptuellt resonemang som ovanstående ger något starkt stöd för denna tes. Professorerna från Växjö skriver också att den drabbade regionen är starkt beroende av skogsindustrin och att en allmänstagnation kan bli följd. Bengt Kriström är dock tveksam till att en region skulle drabbas av allmän stagnation om 8 % av skogskapitalet i Götaland stormfälls. Hans slutsats är att de extra stöden till skogsbruket vittnar om en vällovlig vilja från regeringens sida att hjälpa dem som drabbats av naturkatastrofer. Han anser också att det är tveksamt om skattepengarna är väl använda eftersom det handlar om en försäkringsbar tillgång. Han tror inte att effekterna av Gudrun kommer att märkas i samhällsekonomin om några år. Han avslutar sin artikel med att konstatera att marknadsekonomin har en förunderlig förmåga att anpassa sig till förändringar och han tycker att den borde få verka utan stöd.³⁹

³⁸ DN Debatt 18/1 2005.

³⁹ Kriström, B., Stödpaketet till skogsägarna onödig utgift för statskassan. Dagens Nyheters nätupplaga 17/4 2005.

7 Diskussion

Regeringens stödåtgärder består av flera delar. Ett sätt att hjälpa skogsägarna var att erbjuda skattelättnader, den så kallade 50-lappen. Genom att ge de drabbade skogsägarna skattelättnader ville staten ge dem incitament att snabbt ta omhand det stormskadade virket. Detta för att förhindra att värdet i den stormfällda skogen skulle gå förlorat genom att den angreps av skadeinsekter eller förstördes genom skogsbränder.

Det går ju alltid att diskutera om det var ekonomiskt optimalt att ersätta skogsägarna. Skog är ju en försäkringsbar tillgång och det fanns möjligheter för skogsägarna att ha sin skog försäkrad mot stormskador. Endast ungefär en fjärdedel av dem hade dock tecknat en sådan försäkring. Staten valde att erbjuda alla de drabbade skogsägarna, som uppfyllde vissa kriterier, skattelättnader oavsett om de varit försäkrade eller inte.

Var transaktionskostnaderna för höga för att ett paretoeffektivt försäkringsavtal skulle kunna ingås? Paretokriteriet kan ju inte uppfyllas om någon får det sämre. Det krävs att åtminstone en individ får det bättre utan att någon får det sämre för att paretokriteriet skall vara uppfyllt. Att ingå ett försäkringsavtal i Sverige borde inte vara särskilt kostsamt. Med samhällets informationsflöde är det enkelt att komma i kontakt med försäkringsbolag. Det krävs inga resor eftersom det går att kontakta försäkringsbolagen genom telefon och internet. De flesta försäkringsbolag har hemsidor där den blivande kunden själv kan se vilka typer av försäkringar han eller hon kan teckna hos försäkringsbolaget. När försäkringsavtal väl skall ingås finns tydlig lagstiftning på området som förenklar avtalsförhandlingar. Försäkringsavtalen är ofta standardiserade vilket leder till att parterna inte behöver förhandla särskilt mycket. När det gäller kostnad för kontroll finns det i försäkringskontrakten klausuler enligt vilka försäkringstagaren är skyldig att vidta vissa säkerhetsåtgärder för att förebygga försäkringsfall. Om försäkringstagaren underlåter att iakttä en försiktighetsåtgärd finns regler som fastslår att försäkringsbolaget inte behöver ersätta försäkringstagaren fullt ut. Dessa regler förhindrar moral hazard som annars skulle kunna vara ett stort problem. Människors incitament att iakttä försiktighetsåtgärderna ökar ju när de riskerar att inte bli kompenserade om de underlåter detta. När det nu finns lagstiftning som motverkar incitamentsproblem som moral hazard kan det tyckas underligt att staten går in och kompenserar de oförsäkrade skogsägarna så att de i princip kommer i det läget som de skulle ha befunnit sig i om de varit försäkrade.

När det gäller stormskador på skog kan det ju tyckas vara svårt för skogsägaren att vidta försiktighetsåtgärder. Det går ju inte att förhindra en storm. Möjligen skulle skogsägarna kunna minimera skadorna vid en eventuell storm genom att hålla skogen välskött. Vissa menar att olika typer av träd har olika lätt att klara vind men åsikterna är många och jag tror att det är en rad olika faktorer som markens beskaffenhet, hur torrt det är i

marken vid stormtillfället, om det är tjäle eller inte som påverkar. Så klart spelar säkert sammansättningen av träslag också roll men man kan inte tillskriva den all betydelse. Dessutom finns regler för hur skogsägarna skall sköta sin skog, hur mycket man får avverka, när man får avverka och vilken typ av skog som skall planteras. Det kan tyckas att regeringen har ett visst ansvar gentemot skogsägarna eftersom det finns regler som hindrar skogsägarna att göra precis som de vill i sin skog.

Om transaktionskostnaderna var så låga att det vore paretoeffektivt att ingå försäkringsavtalet så skulle väl de individerna som inte tecknade stormskadeförsäkring vara irrationella i valet att avstå från försäkring? Så skulle man ju kunna resonera men i detta fall menar många av bönderna att risken för att en storm skulle drabba dem var så liten att en stormförsäkring inte behövdes, alltså vore det inte ekonomiskt effektivt för dem att betala dyra premier för en försäkring som de inte trodde sig behöva. Har de då gjort en missbedömning av risken, varit irrationella eller har de en preferens för risk? Det lönade sig till slut i alla fall för skogsägarna att vara oförsäkrade mot stormskador. De slapp betala försäkringspremier för stormförsäkring och fick ändå åtnjuta ersättning för sina skador, inte i form av ersättning från försäkringsbolagen utan från staten i form av skattelättnader. De försätts i ungefär samma läge som de skulle befunnit sig i om de haft stormskadeförsäkring.

Staten framkallar alltså det läge som skulle ha uppstått om försäkringsavtalet ingåtts. Antingen belönar då staten ett irrationellt beteende eller skapar den en situation som skulle ha uppstått om ett icke paretoeffektivt avtal kommit till stånd. Staten motiverar sitt beslut med att det är betydliga ekonomiska värden som står på spel och menar att det är viktigt att ge skogsägarna incitament att forsla ut det stormskadade virket ur skogen.

Om alla risker skulle läggas på staten skulle detta orsaka stora problem i samhället. Människor skulle säkerligen bli mer oförsiktiga och dagens system med försäkringar skulle nog försvinna efter ett tag. Till en början skulle människor säkert behålla sina försäkringar men förmodligen inte iaktta några försiktighetsåtgärder längre, moral hazard. När systemet med staten som ersätter i alla lägen etablerat sig i samhället skulle förmodligen väldigt få personer behålla sina försäkringar och hela försäkringssystemet skulle kollapsa. Det skulle ju vara onödigt att betala försäkringspremier om ändå staten gick in och ersatte. Nu tror inte jag att detta är ett möjligt scenario i dagens läge. Det krävs nog bra mycket större förändringar än att staten ersätter stormdrabbade skogsägare för att försäkringssystemet skall kollapsa. Däremot kan nog ett missnöje växa hos andra företagare som inte får hjälp av staten när de drabbas av olyckor. Jag tror dock att många inser att stormen Gudrun var en naturkatastrof som drabbade Sverige på många sätt och jag tror att många människor tycker att det är värdefullt att Sveriges skogsindustri inte riskerar att stagnera.

Det är många som har diskuterat vilka andra svenska företagare som skulle ha fått skattelättnader när de råkat ut för något som de i princip skulle ha kunnat försäkra sig mot. Troligt är väl att det krävs att det är en omfattande naturkatastrof som inträffar, att det är många drabbade och att den drabbade näringen är viktig för Sverige både ekonomiskt och kulturellt. När det gäller skogsnäringen finns det ju flera positiva externaliteter som staten kan ha tagit hänsyn till. Skogen är något som många människor värderar högt och vill måna om. Den svenska traditionen att vistas i naturen är viktig för många och skyddas ju till och med av allemansrätten som bland annat ger oss möjlighet att vandra i skogen och uppleva naturen. Människor i vårt land har en preferens för att vistas i skogen. Skogen är till nytta för alla i samhället inte bara för skogsägaren. En positiv extern effekt av att skogen vårdas på ett riktigt sätt är alltså att många människors preferens för att vistas i skogen tillfredsställs. Andra positiva externa effekter är att den biologiska mångfalden som bjuds i skogen bevaras. De skogslevande djuren och växterna är ju beroende av att skogen mår bra. Att staten går in och stödjer skogsägarna gynnar alltså inte bara skogsägarna utan hela samhället. Människors behov av att vara i skogen kan även i fortsättningen tillfredsställas och den biologiska mångfalden bevaras.

Skogsnäringen är en viktig del av svensk ekonomi och i propositionen⁴⁰ uttrycks att det är stora samhällsekonomiska värden som står på spel om inte det stormskadade virket skyndsamt forslas ut ur skogen. Det är svårt att säkert veta om regeringen också tagit hänsyn till att skogsnäringen är en viktig del av svensk kultur och tradition.

De argument som framförts i fråga om regeringens försök att komma i bättre dager efter tsunamikatastrofen tycker jag verkar aningen långsökta. Att regeringens stöd till skogsbönderna skulle vara en omedveten överkompensation verkar inte heller troligt. Gudrun drabbade Sverige bara en kort tid efter den stora tsunamikatastrofen drabbade Thailand och det svenska folket var så klart märkbart påverkat av tsunamikatastrofen, eftersom så många svenskar mist någon i Thailand. Men att dra slutsatsen att regeringen skulle varit så påverkad att den omedvetet överkompenserade skogsägarna tror jag är obefogat.

Om jag haft möjlighet att utveckla detta ämne ytterliggare skulle jag gärna ha jämfört stormen Gudruns konsekvenser med konsekvenserna efter de omfattande stormarna som drabbade Sverige 1969. Det skulle också ha varit intressant att jämföra med hur andra europeiska länder hanterat liknande situationer.

⁴⁰ Prop. 2005/06:44 s. 27.

Bilaga: SFS 2005:1137

Lag (2005:1137) om skattereduktion för virke från stormfälld skog vid 2006–2008 års taxeringar;

Tillämpningsområde

1 § Den som äger en lantbruksenhet med stormskog tillgodoräknas under de förutsättningar och i den omfattning som anges i denna lag skattereduktion för stormvirke vid 2006–2008 års taxeringar. Med ägare avses även den som enligt 1 kap. 5 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152) skall likställas med ägare.

Om ett svenskt handelsbolag äger en lantbruksenhet med stormskog, skall skattereduktionen tillgodoräknas delägarna.

Om ett aktiebolag eller ett handelsbolag utan att vara ägare till lantbruksenheten har rätten att utnyttja skogen på lantbruksenheten och rätten att tillgodogöra sig inkomsterna från skogen samt bolaget och lantbruksenheten, direkt eller indirekt, har samma ägare, skall bolaget vid tillämpningen av denna lag anses vara lantbruksenhetens ägare.

Denna lag tillämpas inte på staten, landsting, kommuner och kommunalförbund.

Definitioner, m.m.

2 § Termer och uttryck som används i denna lag har samma betydelse och tillämpningsområde som i inkomstskattelagen (1999:1229) om inte annat framgår av denna lag.

Med *skogsmark* avses detsamma som i fastighetstaxeringslagen (1979:1152).

3 § Med *stormskog* avses i denna lag skogsmark om

1. den är belägen på en lantbruksenhet i Skåne län, Blekinge län, Kronobergs län, Kalmar län, Jönköpings län, Hallands län, Västra Götalands län eller Östergötlands län, och

2. stamvolymen hos de träd på lantbruksenhetens skogsmark som har skadats av stormen den 8–9 januari 2005 uppgår till mer än ett års tillväxt.

Villkoret i första stycket 2 anses alltid uppfyllt om lantbruksenheten är belägen inom någon av de kommuner som räknas upp i bilaga 1 till denna lag.

4 § Med *stormvirke* avses i denna lag sågtimmer av barrträd från stormskog samt massaved eller bränsleved från sådan skog, om virket har avverkats på grund av stormen den 8–9 januari 2005.

5 § Med *bränsleved* avses i denna lag stamved av barrträd om veden

1. stockmäts eller travmäts,
2. är ägnad för energiproduktion,
3. har en längd som inte understiger 240 centimeter, och
4. har en största toppdiameter som inte understiger 3 centimeter.

6 § Med *ett års tillväxt* avses i denna lag produkten av lantbruksenhetens skogsmarksareal den 1 januari 2005 enligt den beskattningsdatabas som Skatteverket för enligt lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet och det tillväxttital som enligt bilaga 2 till denna lag gäller för det län där lantbruksenheten är belägen.

Om lantbruksenheten har bildats efter den 1 januari 2005, beräknas tillväxten på enhetens skogsmarksareal vid tidpunkten för enhetens bildande.

7 § Med *virkesmätning* avses i denna lag att virkets volym och beskaffenhet bestäms.

Virkesmätningen skall utföras på sådant sätt som anges i de allmänna bestämmelserna i de föreskrifter som Skogsstyrelsen har beslutat med stöd av virkesmätninglagen (1966:209) och dokumenteras i ett sådant mätbesked som avses i dessa föreskrifter.

8 § Vid tillämpningen av denna lag skall

- vid omräkning från skogskubikmeter till kubikmeter fast mått under bark omräkningstalet 0,84 användas, och
- vid omräkning från kubikmeter toppmått under bark till kubikmeter fast mått under bark omräkningstalet 1,20 användas.

Villkor för skattereduktion

9 § Skattereduktion tillgodoräknas den som

1. ägt lantbruksenheten vid tidpunkten för avyttring, utforsling och mätning enligt 10 §, och

2. därefter varit ägare till enheten under tiden fram till ansökningstillfället.

Den som har avyttrat lantbruksenheten efter den 7 januari 2005 men före den 1 januari 2006 tillgodoräknas skattereduktion om han eller hon ägt lantbruksenheten vid tidpunkten för avyttring enligt 10 § och ansöker om reduktion senast den 2 maj 2006.

Om lantbruksenheten övergår till en ny ägare skall de villkor i första stycket som har uppfyllts av den tidigare ägaren anses ha uppfyllts av den nya ägaren om denne är den tidigare ägarens dödsbo eller någon som har övertagit lantbruksenheten genom arv eller testamente efter sin make, sambo eller förälder eller genom bodelning med anledning av makens eller sambons död. Den nya ägaren får i stället för den tidigare ägaren tillgodoräknas skattereduktion om villkoren i första stycket uppfylls av den nya ägaren.

Underlag för skattereduktion

10 § Underlaget för skattereduktionen är den mängd stormvirke som efter den 7 januari 2005 men före den 1 januari 2007

1. avyttras,
2. forslas ut ur stormskog på lantbruksenheten, och
3. mäts vid virkesmätning.

Under den tidsperiod lagen tillämpas ges reduktion bara för den del av lantbruksenhetens sammanlagda underlag som överstiger ett års tillväxt, dock minst 200 kubikmeter fast mått under bark.

Vid tillämpningen av andra stycket skall den del av underlaget som inte berättigar till reduktion anses hänförlig till de äldsta mätbeskeden. Om lantbruksenheten har bytt ägare skall tidigare ägares mätbesked alltid anses vara äldre än senare ägares mätbesked.

11 § Sökandens underlag utgörs av den del av det underlag som enligt 10 § kan berättiga till reduktion och som avyttrats, utforslats och mätts in enligt 10 § under den tid sökanden ägt lantbruksenheten.

I fall som avses i 9 § andra stycket utgörs sökandens underlag av den del av det underlag som enligt 10 § kan berättiga till reduktion och som avyttrats under den tid sökanden ägt lantbruksenheten samt utforslats och mätts in enligt 10 § senast när ansökan om reduktion görs.

I fall som avses i 9 § tredje stycket utgörs sökandens underlag av den del av det underlag som enligt 10 § kan berättiga till reduktion och som avyttrats, utforslats och mätts in enligt 10 § under den tid sökanden och en tidigare ägare ägt lantbruksenheten.

Skattereduktionens storlek

12 § Skattereduktionen uppgår till 50 kronor per kubikmeter fast mått under bark av underlaget enligt 11 §.

13 § Sökanden tillgodoräknas så stor andel av skattereduktionen som svarar mot sökandens andel i lantbruksenheten vid tidpunkten för ansökan eller, i fall som avses i 9 § andra stycket, vid tidpunkten för avyttringen av lantbruksenheten.

I fråga om handelsbolagsdelägare skall skattereduktionen fördelas mellan dem på det sätt som angetts i ansökan.

Ansökan och beslut

14 § En ansökan om skattereduktion skall göras skriftligen hos Skatteverket.

15 § Om flera äger del i en lantbruksenhet, skall de lämna en gemensam ansökan. Detsamma gäller handelsbolagsdelägare. Delägare är sökande i fråga om sin rätt till skattereduktion.

16 § Ansökan skall innehålla uppgifter om

1. sökandens personnummer, samordningsnummer eller organisationsnummer,
2. lantbruksenhetens beteckning, taxeringsenhetsnummer, kommun och län där lantbruksenheten är belägen,
3. sökandens andel i lantbruksenheten vid den tidpunkt som anges i 13 §,
4. mängden utforslat stormvirke i kubikmeter fast mått under bark, och
5. datum för avyttring enligt 10 § första stycket 1 avseende det stormvirke som ansökan avser.

I fråga om handelsbolagsdelägare skall det i ansökan anges hur skattereduktionen skall fördelas mellan dem.

17 § Till ansökan skall det fogas

1. kopia av avtal om avyttring av stormvirke enligt 10 § första stycket 1, och
2. kopia av mätbesked från virkesmätning enligt 10 § första stycket 3.

Om lantbruksenheten inte ligger i någon av de kommuner som anges i bilaga 1 till denna lag skall till ansökan även fogas ett intyg som visar att villkoret i 3 § första stycket 2 är uppfyllt.

18 § Om lantbruksenheten har bytt ägare efter den 7 januari 2005 men före den 1 januari 2007, skall ansökan innehålla uppgift om ägarbytet.

19 § En ansökan skall, om inte annat följer av 9 § andra stycket, ha kommit in till Skatteverket senast den 2 maj 2007.

Om en ansökan har kommit in senast den 2 maj 2006, skall skattereduktionen tillgodoräknas vid debitering av slutlig skatt på grund av 2006 års taxering eller, om taxering inte sker detta år, vid 2007 års taxering. Kommer en ansökan in senare än den 2 maj 2006, tillgodoräknas skattereduktionen vid debitering av slutlig skatt på grund av 2007 års taxering eller, om taxering inte sker detta år, vid 2008 års taxering.

20 § Skatteverket skall besluta i ärenden enligt denna lag.

Skattetillägg, omprövning och överklagande

21 § Bestämmelserna om skattetillägg i 15 kap. skattebetalningslagen (1997:483) gäller också i fråga om uppgifter som avses i denna lag.

Skatteverkets beslut enligt denna lag omprövas och överklagas enligt bestämmelserna i 21 och 22 kap. skattebetalningslagen.

Om Skatteverkets beslut behöver ändras till följd av ett annat beslut av Skatteverket eller förvaltningsdomstol som rör skattereduktion enligt denna lag, fastighetstaxering eller debitering av fastighetsskatt, får sådan ändring ske genom omprövning även efter utgången av den tid som föreskrivs för omprövning i skattebetalningslagen men senast sex månader efter det beslut som föranleder ändringen.

Övriga bestämmelser

22 § I fråga om skattereduktion enligt denna lag tillämpas vad som gäller om bestämmande och debitering av slutlig skatt enligt skattebetalningslagen (1997:483).

Skattereduktionen skall räknas av mot kommunal och statlig inkomstskatt samt mot statlig fastighetsskatt.

Bestämmelser om att hänsyn skall tas till skattereduktion vid beslut om slutlig skatt finns i 11 kap. 9 § skattebetalningslagen.

23 § Skattereduktionen skall inte beaktas vid beräkning av skattebeloppet enligt 4 § lagen (1997:324) om begränsning av skatt.

24 § Den som inte alls eller endast till viss del kan räkna av skattereduktionen mot de skatter som anges i 22 § andra stycket skall vid debitering av slutlig skatt tillgodoföras ett belopp som motsvarar den del av reduktionen som inte kan räknas av.

25 § Belopp som tillgodoförts enligt 24 § skall anges på sådant besked som avses i 11 kap. 15 § skattebetalningslagen (1997:483).

26 § Bestämmelserna om näringsbidrag i 29 kap. inkomstskattelagen (1999:1229) tillämpas inte på belopp som tillgodoförts enligt 24 §.

27 § Bestämmelsen om företrädaransvar i 12 kap. 6 a § skattebetalningslagen (1997:483) tillämpas på motsvarande sätt i fråga om belopp som tillgodoförts enligt 24 §.

28 § Det belopp som tillgodoräknas sökanden enligt 13 § skall anges i hela kronantal så att öretal faller bort.

Bilaga 1

Kommuner som avses i 3 § andra stycket:

Ale Mark
Alingsås Markaryd
Alvesta Motala
Aneby Mullsjö
Bollebygd Mölndal
Borås Nybro
Bromölla Nässjö
Båstad Olofström
Eksjö Osby
Emmaboda Partille
Essunga Perstorp
Falkenberg Ronneby
Finspång Sjöbo
Gislaved Svalöv
Gnosjö Svenljunga
Göteborg Sävsjö
Habo Sölvesborg
Halmstad Tingsryd
Herrljunga Tranemo
Hultsfred Tranås
Hylte Ulricehamn
Härbyda Uppvidinge
Hässleholm Vaggeryd
Högsby Varberg
Hörby Vetlanda
Höör Vimmerby
Jönköping Vårgårda
Karlskrona Västervik
Kinda Växjö

Klippan Ydre
Kristianstad Åstorp
Kungsbacka Åtvidaberg
Laholm Älmhult
Lerum Ängelholm
Lessebo Örkelljunga
Linköping Östra Göinge
Ljungby

Bilaga 2

Tillväxttal som avses i 6 § första stycket:

Län Tillväxttal (skogskubikmeter per hektar)

Skåne län 7,4

Blekinge län 7,1

Kronobergs län 5,7

Kalmar län 5,1

Jönköpings län 5,3

Hallands län 6,8

Västra Götalands län 5,8

Östergötlands län 5,4

Käll- och litteraturförteckning

Coase, R., "The Problem of Social Cost", *The Journal of Law and Economics* 3 1960.

Cooter, R., Ulen, T., *Law and Economics*, New York 2000.

Dahlman, C., Glader, M., Reidhav, D., *Rättsekonomi – en introduktion*, Studentlitteratur, Lund 2002.

Domeij, B., *Läkemedelspatent – Patent på läkemedel i Europa ur ett rättsvetenskapligt och ett rättsekonomiskt perspektiv*, Jure AB, Stockholm 1998.

Haggren, K., "Azoriska högtrycket och norska FJÄLL gav vinden skjuts", *Smålandsposten* 1/7 2005, s. 14.

Haggren, K., Axelsson, K., "Stormen i sammanfattning", *Smålandsposten* 1/7 2005, s. 20.

Hellner, J., "Positivism och metod inom rättsvetenskapen" s. 351, i *Festskrift till Stig Strömholm I*, i Uppsala 1997.

Posner, R. A., *Economic Analysis of Law*, New York 1992.

Posner, R. A., *Overcoming Law*, New York 1995.

Smith, A., *The Wealth of Nations*, New York (1776) 2000.

Strömholm, S., *Rätt, rättskällor och rättstillämpning*, Stockholm 1988.

DN Debatt 18/1 2005.

Internet

Finansdepartementet, Pressmeddelande 30/3 2005, *Enighet om stöd till stormdrabbade skogsägare*. <http://www.regeringen.se/sb/d/5320/a/41519>, (2005-10-04).

Näringsdepartementet, Pressmeddelande 22/8 2005, *Grönt ljus från EU-kommissionen att Sverige kan få 768 miljoner kronor från EU:s solidaritetsfond*, <http://www.regeringen.se/sb/d/5786/a/48388>, (2005-10-04).

Näringsdepartementet, Pressmeddelande 20/9 2005, *Återplanteringsstöd till stormdrabbade skogsägare*, <http://www.regeringen.se/sb/d/5838/a/49752>, (2005-10-04).

Kriström, B., ”Stödpaket till skogsägarna onödig utgift för statskassan”,
Dagens Nyheters nätupplaga, 17/4 2005,
<http://www.dn.se/DNet/road/Classic/article/0/jsp/print.jsp?&a=403799>,
(2005-10-03).

Offentligt tryck

Prop. 2005/06:44.

